

Мирослав Север,
судијски приправник у Трговинском суду, Београд

UDK 341.6:7

Спортска арбитража

Резиме

Хиљадама година су стварана правила за спорти. Тежило се чистиој, фер игри, али оно фер се полако губило – победа је била циљ, а циљ ојравдава средстви.

Спорти је постао прљав. Судски процеси су били сувише спорти, судије неком-петитивне.

Спортисти су долазили и одлазили – памћени само од навијача, док су за „друге“ били потрошна роба која у ишћо краћем периоду треба да донесе ишћо више новца.

Јединствена правила су била решење. Брзина и компетитивност су били нуж-ни да би се спорти „очистио“ од „прљавишћине“ која га је захваћала, али и воља.

Укус победе се ошћи може осетити, а спортиска арбитража настоји да ишћај укус задржи чистим.

Кључне речи: спортиска арбитража, арбитражна процедура, арбитражно веће

Историјат

Суд за решавање спортиских спорова (COURT OF ARBITRATION FOR SPORT, CAS) формиран је 1983. године као независна институција чије су одлуке коначне и извршне. Како је CAS почео да игра важну улогу у спортиском животу морао је да буде стављен под нечији ауторитет. Тако је у Паризу 22. јуна 1994. године пот-писан, од стране тридесет и једне међународне спортиске федерације, Париски уго-

вор којим је конституисан Међународни савез арбитраже у спорту (International Council of Arbitration for Sport – ICAS) чиме је CAS подведен под административно финансијски ауторитет ICAS-а. Тиме је број спорова изнетих пред CAS нагло почео да расте, јер је повећан број уговора који садрже арбитражну клаузулу, којом се за случај спора одређује надлежност CAS-а.

„Потписивање Париског уговора на неки начин представља почетну тачку за неопходну хармонизацију процедуралних правила од стране националних и међународних спортских федерација. Иако још увек постоји велико подручје које треба да буде покривено (регулисано), важан корак је учињен који ће довести до потпуне победе“.¹⁾

Седиште CAS-а је у Лозани, VILLA DU CENTENAIRE, AVENUE DE L' ELYSEE 28 CN – 1006 Lausanne, SUISSE.

Због повећаног броја спорова 1996. године су формиране још две децентрализоване канцеларије, и то:

а) OCEANIA, CAS OCEANIA REGISTRY, 233 MACQUARIE STREET, SYDNEY, NSW 2000 Australie.

б) NORTH AMERICA – CAS NORTH AMERICA REGISTRY C/O AMERICAN ARBITRATION ASSOCIATION 335 MEDISON AVENUE.

Поред тога, за време трајања великих спортских манифестација (Олимпијске игре, Светско првенство у фудбалу...) CAS успоставља и AD HOC судове. Тако, на пример, за време одржавања Зимских олимпијских игара у Солт Лејк Ситију, формирана је CAS AD HOC division (Olimpic games in Salt Lake City) 15 WEST SOUTH TEMPLE 5 th FLOOR. У таквим ситуацијама ове AD HOC арбитраже примењују посебна правила, на пример, одлука мора бити донета у року од 24 часа.

Због брзине решавања спорова и квалитета донетих одлука CAS је стекао поверење у свету спорта. Од 1991-1995. године CAS-у је поверено на решавање преко 100 случајева, а данас је тај број далеко већи.

Надлежност и састав арбитражних већа

Спорови који се могу појавити пред CAS-ом се могу разврстати у две групе:

1) Редовна арбитражна процедура (ORDINARY ARBITRATION PROCEDURE)²⁾ обухвата спорове који произлазе из свих типова правних односа између странака, а где су стране одлучиле да спор подведу под надлежност CAS-а.

Ту спада уговор о спонзорству, уговор о обезбеђивању телевизијских права за пренос спортских манифестација, уговор између спортисте и његовог менаџера...

2) Жалбена арбитражна процедура (APPEALS ARBITRATION PROCEDURE)³⁾ - представља могућност да CAS реши настали спор који је произишао поводом одлуке донете у последњој инстанци од стране надлежног или неког другог

1. KEVA MWAYE HTTP://WWW. TAS-CAS. ORG

2. Ради избегавања могућег неспоразума, термини редовна и жалбена арбитражна процедура биће писани у даљем тексту на енглеском језику.

органа у оквиру спортске федерације, асоцијације или неке друге спортске организације, а под условом да је Статутом, Правилником ових органа или специјалним уговором омогућено да донету одлуку преиспита CAS.

Ту спадају дисциплинске одлуке, одлуке којима се регулише питање допинга, одлуке које се тичу разних квалификација.

Може се констатовати да се на овај начин доприноси стварању јединствених правила у оквиру спорта, а што је и један од циљева CAS-а.

Зависно од спора, односно групе којој припада, CAS своју делатност обавља преко два одељења:

1) Одељење надлежно за решавање спорова који се подводе под ORDINARY ARBITRATION PROCEDURE.

2) Одељење надлежно за решавање спорова који се подводе под APPEALS ARBITRATION PROCEDURE.

Овим одељењима руководи председник одељења.

Одељење заседа у већу чији је задатак да донесе одлуку поводом насталог спора.

Веће чине арбитри који морају бити добри познаваоци проблема везаних за спортску активност, тако и права арбитража уопште. Арбитар мора бити независан, тако да одлука коју арбитар одн. арбитри доносе мора бити објективна, заснована на праву и презентованим доказима. Свака блискост са једном од странака представља повреду арбитражног поступка.

Правило је да арбитражни суд заседа у већу од троје арбитра. Избор арбитра се врши тако што свака страна бира по једног арбитра са листе арбитра, а онда изабрани арбитри бирају трећег који добија функцију председника већа.

Странама у спору је остављена слобода да изаберу само једног арбитра који ће одлучивати о спору, а исто тако то може одлучити и CAS уколико сматра да природа и важност спора не тражи учешће сва три арбитра.

Уколико се странке не могу споразумети око избора арбитра онда се према Правилнику CAS-а бирају на следећи начин:

- Ако једна страна у поступку није изабрала арбитра или ако се изабрани арбитри не слажу око избора председника већа, онда ће коначну одлуку донети председник тог одељења.

- Ако спор треба да решава један арбитар, онда странке бирају једног од двојице арбитра који ће да суди, а уколико се не могу споразумети око избора арбитра, онда коначну одлуку доноси председник тог одељења.

У случају спора у коме учествује више странака код избора арбитра се примењују посебна правила.

Листа CAS-ових арбитра се састоји од 150 арбитра из 37 земаља.

Под надлежност CAS-а се може подвести било који спор везан директно или индиректно за спорт, био то комерцијалан, везан за праксу или развој спорта. Што

3. Ради избегавања могућег неспоразума, термини редовна и жалбена арбитражна процедура биће писани у даљем тексту на енглеском језику.

значи да било које физичко или правно лице са могућношћу учешћа у правним трансакцијама може да користи услуге CAS-а. На пример – атлетичар, клуб, спортска асоцијација или федерација, комитет задужен за организовање спортских догађаја, спонзор, радио или телевизијска компанија...

Да би се један спор могао подвести под надлежност CAS-а неопходно је постојање споразума између странака који мора бити у писменој форми.

Овде треба напоменути да су процедуралним правилима одређени рокови за активирање CAS-а који се не могу продужавати, осим под одређеним околностима.

На пример – атлетичар је примио у понедељак 5. маја одлуку донету од стране његове федерације, којом је суспендован због допинга. Процедуралним правилима је одређен рок за подношење жалбе CAS-у и он износи 21 дан, што значи да атлета мора најкасније до поноћи 26. маја доставити CAS-у своју жалбу.⁴⁾

Као први дан рока се рачуна дан после пријема документа којим се утврђује рок. Последњи дан рока истиче у поноћ назначеног дана.

Али, рок који је одређен од стране CAS-ове судске канцеларије, председника већа или председника одељења се може продужити уколико је поднесак којим се тражи продужење поткрепљен одговарајућим доказима.

Дакле, да би се CAS активирао, странке на то морају пристати. Арбитражни споразум којим странке утврђују надлежност CAS-а се појављује у два облика: као арбитражна клаузула и као арбитражни компромис.

- Арбитражна клаузула се обично налази у главном уговору, чиме се за случај спора предвиђа надлежност CAS-а. Велике спортске организације у настојању да обезбеде надлежност CAS-а за случај сваког спора, увеле су у своје статуте и правилнике арбитражну клаузулу. На тај начин се изражава спремност да се у случају спора активира арбитражна клаузула и заснује надлежност арбитраже.⁵⁾

- Арбитражни компромис представља независни документ који је сачињен пошто је спор настао. Дакле, странке се договарају да спор који је настао реши CAS.

Да би се један спор могао подвести под надлежност CAS-а, страна која то жели мора послати судској канцеларији CAS-а захтев којим тражи формирање арбитраже (код *Ordinary arbitration procedure*) односно да изјави жалбу (код *Appeals arbitration procedure*), а обоје у писменом облику.

Страна може код *Appeals arbitration procedure* свој захтев поставити само уколико је исцрпела сва правна средства унутар спортске организације која је у питању. Захтев се може послати и факсом или телексом, с тим што страна мора доставити оригинал на дан одржавања спора.

Сам захтев мора садржати имена и адресе страна у спору, као и кратак опис догађаја. У овој фази поступка није потребно достављати доказе, као ни имена

4. [HTTP://WWW.TAS-CAS.ORG](http://www.tas-cas.org)

5. Видети Др Миодраг Трајковић, Међународно арбитражно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2000., стр. 233 и 234.

сведока. Основно је да тужилац изнесе своје тврдње на јасан и прецизан начин. Уз захтев мора бити приложена и копија арбитражне клаузуле одн. арбитражног компромиса.

Уколико не постоји арбитражни споразум који упућује на надлежност CAS-а, судска канцеларија ће доставити захтев супротној страни са писмом у коме се наводи рок за одговор на избор арбитра, као и налог да достави изјашњење на тужиоцев захтев.

Одговор треба да садржи кратак опис случаја из перспективе туженог. Уколико тужена страна оспорава надлежност CAS-а, мора то истаћи у свом одговору и поткрепити одговарајућим чињеницама.

Процедура

У поступку пред арбитражом странке се могу лично појављивати, а могу имати и своје заступнике који не морају бити из редова адвоката.

Званични језици спортске арбитраже су енглески и француски, али се под одређеним околностима може користити и други језик.

Сам ток арбитраже се одвија у две фазе – писменој и усменој фази.

а) Писмена фаза се састоји од размене поднесака у које спадају: исказ о случају који предаје тужилац, одговор који предаје тужени, приговор, одговор туженог на приговор тужиоца... У овој фази странке имају могућност да комплетирају своје раније поднеске, прилажући нове, на које се желе позивати током поступка, такође могу предати листу сведока и вештака које желе саслушати током усмене фазе поступка.

Када околности случаја указују да је оваква размена докумената беспотребна, веће може одлучити да се иста избегне.

б) Усмена фаза се састоји од појединачног саслушања странака током које веће испитује странку о случају, затим од саслушања предложених сведока и вештака. Усмена фаза се окончава давањем завршне речи од стране саветника странака.

Уколико тужени жели да у спор укључи и трећу страну то мора у свом одговору, који доставља, недвосмислено назначити (процедура треће стране), а уколико треће лице жели да се умеша у спор као умешач мора поднети захтев CAS-у и то у року одређеном за одговор туженог. У свом захтеву умешач мора да докаже интерес који има да би могао учествовати у поступку, и ту се могу јавити две ситуације:

1) Уколико се једна од страна позива на умешача, мора имати или писмени пристанак умешача да учествује у спору или у арбитражном споразуму мора постојати обавеза за трећу страну да се умеша у поступак.

2) Уколико трећа страна жели да се умеша у спор мора постојати писмени пристанак страна у поступку.

Свака страна може да захтева од CAS-а да донесе привремену меру, и то од тренутка када је захтев за арбитражу поднет CAS-у. Доношење привремених мера

налази своје оправдање у потреби заштите интереса странака или нужности утврђивања истине од стране арбитражног већа. Одлуку о привременој мери доноси веће, уколико је формирано односно, уколико то није случај, одлуку доноси председник одељења.

Што се тиче меродавног права, треба разликовати меродавно материјално право, које се примењује на суштину спора и, меродавно процесно право, које важи за процедуру арбитраже.

Меродавно процесно право подразумева правна правила о организацији судства, утврђивању надлежности, понашању арбитра и странака, начелима у току расправе, поступку доношења пресуде, роковима...⁶⁾

Странкама је пред CAS-ом, као и код свих арбитража, дозвољено да споразумно одреде меродавно право. Међутим, уколико се странке не споразумеју које ће се право примењивати, примениће се швајцарско право.

Специфичност постоји код Appeals arbitration procedure. Ту ће се применити право одређено правилником спортске федерације или асоцијације која је донела одлуку која се преиспитује пред CAS-ом а супсидијарно ће се применити право земље седишта тог спортског органа. Но, сам поступак се води по правилима CAS-a.

Странке се увек могу споразумети да веће одлучује EX EQUO ET BONO.

Један од циљева арбитражног поступка пред CAS-ом је, не само брзо решавање спорова, већ и финансијска приступачност.

The ordinary arbitration procedure обухвата трошкове арбитражног поступка, као и трошкове које саме странке изазову, нарочито када предлажу сведоке који треба да буду саслушани, као и трошкове око преводиоца, вештака...

Приликом подношења захтева за арбитражу тужилац мора да плати износ од 500 SFr. У трошкове арбитражног поступка се убрајају и хонорари арбитрама, који се одређују према фискалној скали, као и други редовни и ванредни трошкови суда.

На почетку процедуре судска канцеларија процењује ове трошкове, који се плаћају унапред, и то тако што свака страна плаћа половину од утврђене суме. Уколико једна од страна не плати свој део, тужилац има могућност да плати и тај део, а уколико то не уради CAS поступак неће ни започети.

На крају поступка арбитра одлучују о трошковима зависно од успеха у спору, али у принципу, страна која изгуби спор дужна је да надокнади супротној страни све или део трошкова које је ова имала.

The appeals arbitration procedure је углавном бесплатна, с тим што жалилац мора да плати 500 SFr приликом подношења захтева. Исто тако, странке у поступку морају да плате и трошкове везане за саслушање странака, вештака, преводиоца... Такође, арбитра ће приликом одлучивања о трошковима узети у обзир успех у спору.

6. Оп. цит. стр. 448 и даље.

Као што је малопре поменуто, брзина решавања спорова везаних за спорт је од виталног значаја.

На пример: каријера професионалног спортисте је релативно кратка, тако да уколико дође до неког спора са спортском федерацијом, одлука се мора брзо донети, јер у спорту, више него било где другде, време значи све, нарочито за једног спортисту. С друге стране, и федерација мора у што краћем року добити одлуку поводом жалбе како би могла своја правила да прилагоди донетој одлуци.

Ако се узме у обзир досадашња пракса CAS-а *The ordinary arbitration procedure* траје између шест и десет месеци, док *The appeals arbitration procedure* траје, углавном, четири месеца.

Одлука се у неким специјалним случајевима, или по ургенцији, може донети и брже.

Једна од одлика CAS-а је и ТАЈНОСТ ПОСТУПКА.

За разлику од судског поступка, процедура пред CAS-ом је приватна и тиче се само страна у поступку. Јавност, као и медији, су потпуно искључени из ове процедуре и само странке у поступку добијају копију арбитражне одлуке.

Тајност поступка игра важну улогу јер омогућава да се успостави пријатељска атмосфера између тужиоца, туженог и арбитра, тако да се повећава могућност мирног решавања спора.

The ordinary arbitration procedure је високо поверљива. Стране у поступку као и арбитра, али и читаво особље CAS-а, имају обавезу да све податке у вези са спором задрже за себе.

The appeals arbitration procedure не садржи никаква посебна правила која се тичу поверљивости поступка, али арбитра као и CAS-ово особље имају исту обавезу чувања професионалне тајне, односно неодавања података о току поступка, као ни било каквих чињеница у вези са поступком.

Одлука се не објављује, осим уколико се странке не споразумеју другачије (код обе процедуре).

Сама одлука представља резултат односно крајњи исход спроведеног поступка пред већем арбитара или пред арбитром појединцем. Одлука се доноси већином гласова, а у случају да не постоји сагласност приликом одлучивања, одлуку доноси председник већа, а арбитра који нису сагласни могу писмено изнети своје мишљење.

Странке у поступку могу у сваком тренутку склопити поравнање, односно договорити се пре званичног доношења одлуке. Када се одлука донесе, она је коначна и обавезујућа за странке у поступку и то од тренутка када је саопштена.

Дакле, док код одлука које доносе судови незадовољна странка може подношењем редовних и ванредних лекова да тражи преиспитивање донете одлуке, код CAS-а се одлука не може преиспитивати односно не постоји могућност жалбе⁷⁾

7. Напомена - *THE APPEALS ARBITRATION PROCEDURE* је поступак жалбе, али не на одлуку коју је донео CAS, већ на одлуку неке спортске организације, па зато и овај облик поступка носи назив *APPEALS (жалбена) ARBITRATION PROCEDURE*.

осим у случају да су арбитрари били некомпетентни за доношење одлуке или је веће изабрано на неправилан начин, као и друге неправилности као што су: непостојање јурисдикције, непоштовање основних процесних правила – на давање исказа, непостојање једнаког третмана... односно у сваком случају, да би се поднела тужба за поништај, мора постојати тешка повреда поступка.

Када је то случај, тужба за поништај се подноси Швајцарском савезном трибуналу и то у року од тридесет дана од дана саопштавања одлуке.

Странке које немају домицил, боравиште или пребивалиште у Швајцарској или ако се ради о правном лицу које нема седиште у Швајцарској, могу се унапред одрећи права на тужбу за поништај против будуће одлуке.

У случају да једна страна одбије да изврши одлуку, друга страна може покренути поступак извршења пред судом државе где се тражи извршење. То под условом да земља није тражила трговинску резерву, то омогућава Њујоршка конвенција о признању и извршењу арбитражних одлука из 1958. године коју је потписало више од 130 земаља.

Домаћа регулатива

Србија и Црна Гора није чланица ICAS-а, али се спортски спорови пред арбитражом решавају на начин који је у неку руку сличан са изложеним. Наравно, разлике су огромне и још много мора да се ради на доношењу јединствених правила.

У Србији и Црној Гори се решавање спорова у спорту, а пред арбитражом разликује од спорта до спорта.

Док се у фудбалу, на пример, одлука састоји из уводног дела у којем се наводе чланови арбитражног већа, саме одлуке и образложења, у кошарци се одлука састоји од две реченице „захтев усвојен/одбијен“, играч „слободан/није слободан“.

Решавање спорова у кошарци је специфично по томе што не постоје тачно одређена правила по којима се доноси одлука, већ се све решава по „слободном судијском уверењу“.

Арбитражна комисија се у кошарци састаје два пута годишње, у септембру и јуну, да би решавала по захтеву играча или клуба за раскидом уговора. Ван ових рокова комисија се не састаје.

Играч или клуб свој захтев мора поднети најкасније 15 дана пре краја или почетка сезоне, а комисија своју одлуку мора донети најкасније 8 дана пре истека поменутог рока. Ова комисија се састоји од пет чланова од којих су тројица Срби, а двојица Црногорци, прецизније делегирани из Србије одн. Црне Горе као држава чланица, с обзиром да се ради о савезној комисији.

Комисија мора да одлучује о постављеном захтеву било да је играч или клуб присутан на заказаној расправи или не. Наравно, странка у поступку може имати и свог заступника. Што се тиче самог поступка, усменост поступка је загарантована, што ће рећи да странке усмено износе своје разлоге наведене у захтеву за раскид уговора.

Комисија своју одлуку никада не образлаже, већ се само изјашњава о томе да ли је захтев усвојен или одбијен. О захтеву за исплату новчаног износа који је играч потраживао од клуба или обрнуто, комисија не одлучује, већ се клуб или играч упућују да свој захтев остваре у редовном судском поступку. Ово стога што је за играча одлука арбитражне комисије далеко важнија и она се мора брзо донети да би играч могао прећи у други клуб пре почетка сезоне.

Комисија своју одлуку доноси у принципу по „слободном судијском уверењу“, тако да су злоупотребе могуће, што не значи да их и има.

Против одлуке комисије се може изјавити жалба и то у року од три дана када се састаје Председништво Кошаркашког Савеза Србије и Црне Горе које броји 15 чланова, а однос је девет Срба и шест Црногораца, које доноси коначну одлуку. Одлука Председништва се доноси тако што „известилац“ подноси извештај о случају поводом ког је донета одлука која је предмет жалбе. Пракса показује да Председништво углавном потврђује првобитну одлуку.

Како ће се 2005. године у Београду одржати европско првенство у кошарци, а самим тим ће и АД НОС одељење CAS-а бити смештено у нашој земљи, велики посао тек предстоји.

Ово је јединствена прилика односно одскочна даска за доношење правила. Када већ имамо сјајне спортисте, што не бисмо имали и сјајан спорт.

Miroslav Sever,
Commercial Court Associate, Belgrade

Sport Arbitration

Summary

The sport rules have been created thousands of years. Though it has been streamed toward more clear and fair play, the fair play has been terminated slowly. The victory was the aim and the aim justifies the means. Sport became dirt, while the judicial trials were too long and the judges not enough knowledgeable. The sportsmen have come and gone, with remembrance of their fans, while some of them have become just the consumer goods, which should have made money within the shortest possible period. The harmonized rules where the solution, Speed and expertise where necessary for cleaning the sport from "dirtiness". The "taste" of victory is possible to feel and the sport arbitration tries that taste to keep clear.

Key words: *Sport Arbitration; Arbitration Procedure; Arbitration Councils.*